

2008 рік та День води 2008 року присвячені проблемам санітарії

Брудна вода вбиває

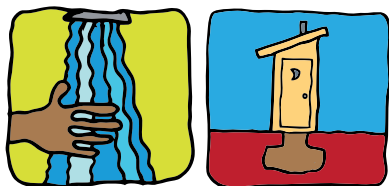

Рада зі співпраці у сфері водопостачання та санітарії
Water Supply & Sanitation Collaborative Council

У вересні 2000 року Генеральна Асамблея ООН прийняла вісім Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ), які спрямовують зусилля людства на боротьбу з бідністю та покращення здоров'я та добробуту людей. У вересні 2002 року Всесвітній Самміт зі сталого розвитку у Йоганнесбурзі підтвердив ці Цілі і додав доступ до базової санітарії як важливої складової зобов'язань щодо боротьби з бідністю. Завдання щодо санітарії було визначене у Йоганнесбурзькому плані дій (ЙПД).

12-та сесія Комісії ООН з питань сталого розвитку (CSD-12), що проходила у Нью Йорку у квітні 2004 року, переглянула хід виконання цілей та завдань, що стосуються тематики вода, санітарія та людські поселення. CSD-12 визначила труднощі та існуючий виклик щодо впровадження цілей, включаючи завдання ЙПД з базової санітарії. На підставі звіту Сесія CSD-13 у квітні 2005 року дала рекомендації щодо політичних дій, які мають бути втілені Урядами щодо відповіді на існуючі виклики. Міжнародна спільнота перегляне прогрес у впровадженні рекомендацій під час наступної Сесії CSD-16 у травні 2008.

INTERNATIONAL YEAR OF SANITATION

2008

Незважаючи на зусилля урядів, прогрес у досягненні цілей з санітарії є дуже стриманим та незначним. Розуміючи важливість впливу санітарії на стан здоров'я людей, боротьбу з бідністю, економічний та соціальний розвиток, на довкілля, Генеральна Асамблея ООН вирішила визначити 2008 рік «Міжнародним роком санітарії» (Резолюція ГА ООН 61/192 від 20 грудня 2006 р.). Генеральна Асамблея ООН закликала країни — членів та структури ООН використати переваги та можливості Міжнародного року задля піднесення поінформованості щодо важливості санітарії та активних дій на всіх рівнях з покращання доступу до базової санітарії і реалізації рекомендацій CSD-13.

Відповідальною особою від ООН за проведення міжнародного року санітарії 2008 є мадам Kenza Kaouakib-Robinson (robinson1@un.org).

День води 2008 року буде проводитися 20 березня і присвячується темі «Санітарія».

Цілі розвитку тисячоліття щодо водопостачання та санітарії або Завдання розвитку по воді і санітарії (коротко Завдання 10) було сформульовано в рамках ЦРТ з екологічної стійкості (коротко Ціль 7) у Йоганнесбурзі у 2002 році на Всесвітньому Самміті з Стійкого розвитку:

«до 2015 року скоротити навпіл число людей, що не мають доступу до безпечної питної води, а також... до необхідних умов санітарії...»

2,6 мільярди людей у світі не мають доступу до адекватної санітарії — туалетів та гігієнічних споруд. Одна дитина помирає кожні 15 секунд від хвороб, пов'язаних з водою (джерело: ПРООН 2006).

Для моніторингу виконання ЦРТ в частині Завдання 10 розроблено два показники — Показник 30 та 31. Ці показники використовуються Програмою Спільного Моніторингу (ПСМ), яка є офіційним механізмом ООН з моніторингу виконання ЦРТ та проводиться спільно ВОЗ та ЮНІСЕФ з 1990 року.

Показник 30 представляє собою частку людей, які мають стійкий доступ до «покращеного» джерела водопостачання в містах та сільській місцевості.

Покращені	Не покращені
Домогосподарство підключено до водопостачання; Громадська колонка; Свердловина; Захищений викопаний колодязь; Захищене джерело; Збір дощової води.	Вода поставляється торговцями; Бутильована вода (1); Вода привозиться в цистернах; Незахищений колодязь; Незахищене джерело.

(1) Викликає побоювання не якість такої води, а її недостатня кількість.

Доступ до чистої питної води — це відсоток населення, що використовує «покращені» джерела води. «Достатній доступ» до водопостачання у широкому розумінні визначається як наявність, як найменше, 20 літрів на людину на день, причому вода повинна бути із «покращеного» джерела, що знаходиться на відстані 1 кілометра від житла споживача. «Покращене» джерело — це джерело, вода із якого, є «безпечною для здоров'я» (чистою). «Підключення домогосподарства» полягає в «подачі води по трубах в домогосподарство, на двір або на ділянку».

Показник 31: Доля населення, що має доступ до «покращених» послуг санітарії/каналізації в містах та сільській місцевості

Покращені	Не покращені
Колектор муніципальної каналізаційної мережі; Підключення до септичного резервуару; Ватер-клозет; Вбиральня з простою вигрібною ямою; Покращена вбиральня з вентиляцією.	Пудр-клозет (1); Громадські вбиральні; Вбиральні з відкритою ямою.

(1) коли екскременти видаляються вручну

Доступ до належних систем каналізації — це відсоток населення, що використовує «покращену» каналізацію. Системи видалення екскрементів вважаються належними, якщо вони є індивідуальними та якщо вони перешкоджають контакту людей з екскрементами. «Підключення домогосподарств» в контексті каналізації розуміється як «підключення до колектору муніципальної каналізаційної мережі».

Санітарія це...

- **Основа здоров'я.** Через погану гігієну та брак доступу до туалетів кожного року помирає від діарей 1,5 мільйони дітей до 5 років.
- **Гарна економічна інвестиція.** Згідно з останніми дослідженнями ВООЗ, кожний долар, витрачений на покращення санітарії, дає у середньому прибутків на \$9,1. Економічна вартість бездіяльності у цьому напрямку обчислюється астрономічними збитками.
- **Соціальний розвиток.** Там де адекватна санітарія підсилена гігієною можна очікувати значного скорочення хвороб, підвищення повноцінності харчування дітей, покращення процесу навчання та засвоювання матеріалу школярами, створення повноцінних умов формування людської гідності та розвитку кожної людини.
- **Допомога довкіллю.** Щорічно у світі більш ніж 200 млн. тон людських екскрементів потрапляє напряму у довкілля без очищення, спричиняючи забруднення природного середовища та загрожуючи мільйонам людей хворобами та злиднями.
- **Реально!** Обраховано, що економічно доступно щорічно вкладати \$9,5 мільярдів доларів, щоб до 2015 року забезпечити виконання ЦРТ з санітарії. При неперервному продовженні такого інвестування протягом однієї або двох декад можна забезпечити базовими умовами санітарії все населення світу.

Щорічні інвестиції задля досягнення цілей з санітарії менші ніж 1% військових витрат 2005 року у світі, і складають третину світових витрат на бутильовану воду або майже стільки, скільки європейці щорічно витрачають на морозиво.

Що ми розуміємо під «санітарією»?

По-перше, для країн, що намагаються вирішити проблеми санітарії, насамперед слід визначити, що дійсно означає термін «санітарія». По-друге, слід вирішити, які аспекти є найбільш важливими або пріоритетними. Ці завдання не прості. Щодо визначення санітарії більшість фахівців погоджуються, що «санітарія» в цілому дуже широке поняття, що включає:

- безпечне збирання, зберігання, очищення та розміщення/переробка/повторне використання людських екскрементів (фекалій та сечі);
- управління/переробка/повторне використання твердих відходів (сміття);
- скидання та розміщення/переробка/вторинне використання побутових стічних вод (іншими словами стоків або сірих вод);
- скидання дощових вод;
- очищення та розміщення/переробка/вторинне використання каналізаційних стоків;
- збір та управління промисловими відходами
- управління небезпечними відходами (включаючи відходи лікарень та хімічні/радіоактивні та інші небезпечні речовини).

Еволюція санітарії

ХІХ століття: впровадження гігієни та попередження захворювань шляхом підтримки санітарних умов.

ХХ століття: збір, транспортування, очистка та скид/розміщення або переробка людських екскрементів чи побутових стоків з використанням колективних систем або систем, які обслуговують індивідуальні домогосподарства чи підприємство.

ХХІ століття: заходи з охорони здоров'я людей, стосовно забезпечення чистою питною водою та безпечне поводження зі стоками.

Для країн з дуже низьким доступом до базової санітарії, підвищення ефективності управління екскрементами на рівні домогосподарства може мати значний позитивний результат для здоров'я і це може бути головним завданням. Задля цього деякі країни можуть законодавчо визначити, що їх зусилля фокусуються на цьому рівні на короткострокову перспективу. В інших випадках специфічні взаємозв'язки між елементами санітарії означають, що більш складні рішення можливо будуть кращими. Так у густонаселених містах каналізування стоків (off-site (sewered) sanitation) може бути найкращим відповідним технічним рішенням. У цьому випадку виникає потреба у зусиллях, спрямованих на покращання управління твердими відходами та лівнестоком (дощовими стоками), без чого каналізація не буде працювати. Разом з тим, ряд країн або громад, які забезпечили 100% доступ до санітарії, вже можуть намагатися втілювати ще складніші рішення, що сфокусовані на захисті довкілля від забруднення. У таких випадках є можливість починати впроваджувати екологічний підхід до санітарії, який вимагає контейнеризації, очищення та повторного використання екскрементів, де це можливо і так, щоб звести до мінімуму забруднення та оптимально використати ресурси.

Ключове питання для кожної громади, регіону або країни полягає у тому, щоб розробити найбільш чутливий та економічно ефективний план вирішення проблем санітарії на коротко та довгострокову перспективу, а потім діяти відповідно до цього плану. Здатність до швидкого реагування та прагматизм мають стати основою такої роботи. Професіонали та політики повинні знати і використати попередній досвід та ідеї, які напрацьовані у світі. Прагматичний місцевий підхід з широким баченням усього спектру екологічних питань буде мати більші шанси на досягнення прогресу у вирішенні проблем санітарії, ніж сліпе слідування жорстким глобальним визначенням.

Чому саме санітарія?

Там де багато людей, там накопичується багато їх відходів. Розвиток санітарії та дотримання гігієни мають значно покращити здоров'я, але все ще багато людей не мають адекватних засобів поводження з їх відходами. Це — наростаюча загроза для густо населених місць, що несе ризик інфекційних захворювань, особливо для дітей, старих та хворих людей. Відходи, які не контролюються, створюють небезпечне середовище для життя. Фекальне забруднення річок — це не тільки загроза для людей, але й для інших організмів та екологічному балансу природного середовища.

Скиди неочищених стоків та екскрементів у довкілля мають негативний вплив на людське здоров'я шляхом:

- забруднення питної води;
- забрудненням харчового ланцюга, наприклад, фруктів, овочей, риби, молюсків або ракоподібних;
- купання, контакту з забрудненою водою в зонах рекреації;
- утворення місць для розведення комах, що розповсюджують хвороби.

Масштаби проблеми?

Завдяки впровадженню Декади «Вода та санітарія для всіх» у 80-их роках, на 1990-ий рік вдалося досягти 49% доступу до санітарії. Але після цього темпи знизилися і у 2004 році тільки 59% людства мали доступ до будь-яких засобів покращеної санітарії. Іншими словами, у світі четверо людей з десяти не мали доступу до покращеної санітарії. Величезні зусилля потрібні для того, щоб зробити стрімке зростання до 75% доступу до санітарії, визначеного Цілями розвитку тисячоліття. Інвестиції у санітарію мають довгий проектний цикл. Глобальна статистика приховує реальний стан санітарії у деяких регіонах, що розвиваються. В середньому у цих регіонах кожний другий не забезпечений засобами покращеної санітарії.

До найменш розвинених регіонів належать райони Сахари в Африці (37%), Південної Азії (38%) та Східної Азії (45%).

Які захворювання пов'язані з браком санітарії?

Людські відходи можуть бути джерелом розповсюдження таких хвороб, як холера, тиф, інфекційний гепатит, поліомієліт, кріптоспорідіоз, аскаридоз. За оцінками ВООЗ (2004) біля 1,8 мільйонів людей помирає щорічно від діарейних захворювань, серед них 90% — це діти до 5 років, переважно у країнах, що розвиваються. Діти знесилені частими діареями (розладами роботи шлунку) страждають від недоїдання та респіраторних хвороб (наприклад, запалення легенів).

Погана санітарія дає багатьом інфекціям ідеальні можливості для розповсюдження: субстрат для розмноження мух, неякісна вода для пиття, купання або плавання.

Аскаридоз є однією з широко відомих паразитарних інфекцій. До 10% населення країн, що розвиваються, інфіковані кишковими глистами, значну частину яких становлять аскариди. У світі щорічно вмирає від аскаридних інфекцій 60 000 людей, головним чином — діти.

За оцінками ВООЗ більш ніж 40 млн. людей у світі інфіковані трематодами, більш ніж 10% людства ризикують бути враженими трематодними інфекціями.

Інфекція трахоми пов'язана з відсутністю базових умов санітарії і призводить до сліпоти, яку можливо запобігти. Сьогодні 6 млн. людей у світі втратили зір через трахому.

З стічними водами та екскрементами пов'язані не лише збудники інфекцій. Важкі метали, токсичні органічні та неорганічні речовини можуть також нести значну загрозу для людини та довкілля, якщо вони потрапляють з промисловими стоками у каналізацію. Наприклад, у декількох районах Китаю полив сільськогосподарських земель стічними водами, які містили промислові стоки, завдав шкоди здоров'ю людей, включаючи збільшення печінки, канцерогенези та вроджені вади розвитку.

Нітрати, що містяться у стічних водах, можуть спричинити значне нітратне забруднення ґрунтових вод та джерел питного водопостачання. Вживання нітратно забрудненої води асоціюється із метгемоглобінемією (синдромом голубих немовлят), яка виникає при вигодовуванні немовлят молочними сумішами, які розведені на воді з високим вмістом нітратів. Біогени також можуть викликати евтрофікацію — небажаний надлишок поживних речовин у водоймах, в результаті чого стрімко ростуть водорості та ціанобактерії (синьо-зелені водорості). Токсини, які продукують деякі ціанобактерії, спричиняють цілий спектр негативних реакцій організму: від подразнення шкіри до ураження печінки.

За допомогою пропаганди гігієни та впровадження практики миття рук з милом можна скоротити на 47% число захворювань на діарею. (Curtis V. and S. Cairncross, Lancet 2003)

Як саме санітарія запобігає хворобам?

Для того щоб забезпечити охорону здоров'я система санітарії має:

- ізолювати користувача від його власних екскрементів;
- ізолювати продукти життєдіяльності людини від контакту з організмами — переносниками інфекцій;
- знезаразити патогени до того, як вони потраплять у довкілля або унеможливити контакт екскрементів з довкіллям.

Важливо розуміти, що санітарія працює на різних рівнях, захищаючи домогосподарство, громаду та суспільство. Легко зрозуміти роботу санітарії на рівні домогосподарства на прикладі вбиральні з вигрібною ямою. Проте, недосконалий проект або неправильне розташування може призвести до міграції речовин стоків та забруднення місцевих джерел води, наражаючи громаду на ризик. Для каналізаційних систем відведення може бути ефективним як для окремих користувачів, так і для громади, проте негативний вплив на здоров'я та довкілля може спостерігатися значно нижче за течією вихідного джерела і мати негативний вплив на суспільство.

Які є шляхи контролю продуктів життєдіяльності людини?

Для практичних цілей санітарія може бути поділена на «on-site» (на місці) та «off-site» (поза місцем). On-site системи (або вбиральні) накопичують та/або знезаражують екскременти на місці їх утворення. У системах «поза місцем» (каналізація) екскременти транспортуються до іншого місця для очищення, розміщення або переробки. Деякі системи «on-site», особливо у щільно населених місцях або з постійними структурами, можуть також мати очисні компоненти «поза місцем».

Економічний аспект санітарії

Вплив на здоров'я через брак санітарних умов веде до значних фінансових та економічних витрат, включаючи прямі медичні витрати на лікування захворювання або втрати роботоздатності та витрати країни на утримання служби охорони здоров'я. До того ж погана санітарія також веде до втрат часу та зусиль на транспортування. Через недосконалі санітарні системи, низьку якість підготовленої води, погану якість вихідної води, втрачаються доходи в туристичному бізнесі (через значний ризик забруднення та захворювання та витрати на догляд за системами).

Кожний долар, використаний на покращання санітарних умов, дає економічну вигоду, що значно (у дев'ять разів) перевищує необхідні інвестиції у санітарію. Ціна бездіяльності є колосальною. Досягнення ЦРТ з санітарії може дати прибуток у 66 мільярдів доларів завдяки додатковому часу працездатності, попередженню хвороб та смертей. Розраховано, що подовження середньої тривалості життя на 10 років від народження дає **0,3—0,4% економічного росту на рік**.

Як санітарія впливає на довкілля?

У регіонах, де значна частина населення не забезпечена базовими умовами водопостачання та санітарії, стічні води напряму скидаються у струмки, ріки, озера та болотяні угіддя, впливаючи на прибережні та морські екосистеми, забруднюючи довкілля та погіршуючи здоров'я людей. В умовах урбанізації, комунальні та побутові стоки і тверді відходи, які безконтрольно скидаються, є причиною багатьох проблем: від утворення місць для розмноження організмів-рознощиків інфекцій до додаткового забруднення повітря, води та ґрунту.

Скиди неочищених стоків також впливають на втрату біорізноманіття. Підвищення вмісту азоту та фосфору у воді призводить до цвітіння її водоростями, загибелі коралових рифів та інше.

Покращена санітарія зменшує навантаження на екосистеми, підвищує стійкість природних ресурсів, та створює умови для здорового та більш безпечного майбутнього для людей.

Чому ж так мало зроблено в галузі санітарії?

Багато людей просто не розуміють переваг для здоров'я та економіки від покращання умов санітарії на індивідуальному рівні, на рівні громади та суспільства. Значна ціна покращеної санітарії часто наводиться як бар'єр на шляху впровадження таких проектів. Проекти з покращання санітарії стоять наприкінці списку пріоритетів. Існує багато різних інших нагальних проблем, якими переймаються влада та уряди, таких як: забезпечення продуктами харчування, освіта, медична допомога, військові конфлікти. Більшість людей знає, що погана санітарія пов'язана із ризиком для здоров'я, проте бракує знань про те, наскільки цей ризик значний.

З іншого боку, у різних народів склалися різні відношення до використання неочищених екскрементів, яке має широкий спектр: від відвертого несприйняття та огиди до практичного використання. Частково це обумовлено економіками виживання, і такі культурні особливості зустрічаються як в країнах з обмеженими водними ресурсами, так і в регіонах, забезпечених водою. Наприклад, в Африці, Америці і Європі використання екскрементів не сприймається, або, в кращому випадку, відношення є ніяким. Це є результатом усталеного відношення до екскрементів, особливо фекалій, як до брудних речей, які слід тримати подалі, щоб не бачити і не відчувати запахів. Це менше стосується використання екскрементів у вигляді компосту та мулу для сільського господарства, але все ще існують бар'єри у використанні відходів.

Як можна досягти цілей санітарії?

Для цього треба почати діяти ЗАРАЗ! Всі разом: окремі домогосподарства і громади, місцеві та національні органи влади, громадське суспільство і приватний бізнес — всі разом. ЗМІ та громадська думка мають підштовхнути політиків до нагальних дій. Цей рік санітарії спрямований на значне піднесення усвідомлення необхідності діяти задля покращання умов санітарії. Особливу роль мають виконати ЗМІ, які мають добрі можливості інформувати людей та впливати на громадську думку.

Ключовими повинні стати дії, що мають вплинути на: досягнення політичних домовленостей; розвиток законодавчої бази на підтримку покращання доступу до та якості послуг санітарії та гігієни, спрямуванні більшої кількості ресурсів, підсиленні організаційних структур та забезпечення кадрами; освіту, яка базується на розумінні культурних традицій та вимог сучасної гігієни; правильний вибір сучасних технологій, які є економічно вигідні та екологічно дружніми; привернення уваги до гендерних проблем та рівності; підтримку малих підприємств, моніторинг прогресу та створення інформаційного потоку.

Заходи на міжнародному рівні щодо покращання доступу до санітарії

- Конференція по воді у Mar del Plata, 1977;
- Десятиліття «Вода та санітарія для всіх» у 80-х роках 20 століття;
- Цілі розвитку тисячоліття № 7/10;
- Міжнародний рік санітарії 2008;
- Десятиліття «Вода для життя» 2005—2015.

Використана література

- 1) Керівництво з інформування «Вода для життя» ВООЗ у співпраці з UNICEF та WSSCC 2008: 10 things You Need to Know about Sanitation.
- 2) <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/61/192&Lang=E> (GA resolution 61/192 of 20 December 2006).
- 3) www.un.org/millenniumgoals. Millennium Development Goals.
- 4) Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Second Committee (A/61/422/Add.1 and Corr.1)] 61/192. International Year of Sanitation, 2008.
- 5) Roger Aertgeerts. «WHO and the IYS 2008». Виступ-презентація під час Політичного діалогу з санітарії, Брюссель, 29 січня 2008.

Буклет видано Всеукраїнською екологічною громадською організацією «МАМА-86» в рамках глобальної кампанії «WASH» за фінансової підтримки WSSCC та BOO3.

За подальшою інформацією звертатися до Ганни Цвєткової, Національного координатора кампанії «WASH» в Україні, координатора кампанії «Вода та санітарія» Всеукраїнської екологічної громадської організації «МАМА-86»

ВЕГО «МАМА-86»

Вул. Академіка Янгеля 4, офіс 126,

03057, Київ, Україна

Тел. (044) 456-13-38, 453-47-96, 227-02-57

info@mama-86.org.ua

www.mama-86.org.ua

Київ — 2008